

Матеріали
Міжнародної науково-практичної
конференції

«СУМЧАРІВСЬКІ ЧИТАННЯ»

СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Суми, 24-25 травня 2019 р.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

МАТЕРІАЛИ

**Міжнародної науково-практичної конференції
«ГОНЧАРІВСЬКІ ЧИТАННЯ»
присвяченої 90-річчю з дня народження
доктора сільськогосподарських наук,
професора Гончарова Миколи Дем'яновича,
24-25 травня 2019 р.**

Суми - 2019

**MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
SUMY NATIONAL AGRARIAN UNIVERSITY**

PROCEEDINGS

**of the International Scientific and Practical
CONFERENCE**

«HONCHARIVSKI CHYTANNYA»

**dedicated to the 90 th anniversary
of Doctor of Agricultural Sciences professor
Mykolay Dem'yanovych Honcharov,
24-25 May 2019**

Sumy - 2019

Редакційна рада:

Кожушко Н.С., д.с.-г.н., професор

Коваленко І.М., д.б.н., професор

Оничко В.І., к.с.-г.н., доцент

Бердін С.І., к.с.-г.н., доцент

«Гончарівські читання» : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 90-річчю з дня народження доктора сільськогосподарських наук, професора Гончарова Миколи Дем'яновича (24-25 травня 2019 р.). – Суми, 2019. – 228 с.

У збірник увійшли результати досліджень вітчизняних та іноземних науковців з актуальних питань генетики, селекції, насінництва та сортовивчення сільськогосподарських культур, новітніх технологій в землеробстві, агрохімії, рослинництві, захисті рослин й екологічних проблем.

Для наукових, науково-педагогічних працівників, викладачів, студентів та спеціалістів аграрного сектору.

Тези друкуються в авторській редакції з мінімальними технічними правками.

<i>Бондаренко О. Ю., Оничко В. І.</i> Врожайність зерна гібридів кукурудзи залежно від доз мінеральних добрив	84
<i>Бутенко А. О., Назаренко С. І.</i> Продуктивність люцерни в залежності від способів догляду	85
<i>Бутенко А. О., Ступа Д. І., Ребрик М. В.</i> Переваги змішаних посівів однорічних кормових культур.....	87
<i>Бричко А. М., Лукаш С. М.</i> Проекти TOPAS та UFMD : Проблеми та перспективи впровадження ідей в аграрному секторі	89
<i>Бричко А. М., Оничко В. І.</i> Новітні технологій в сільському господарстві	90
<i>Бердіна Є. С., Токмань В. С.</i> Особливості використання Thuja occidentalis L. в озелененні парків лісостепової зони України.....	92
<i>Влащук А. М., Дробит А. С., Дзюба М. В.</i> Выращивание гороха в богарных условиях юга Украины.....	95
<i>Кравченко М. Й., Волохова О. І., Мусаєва І. В.</i> Значення використання екологічно безпечної гречки.....	96
<i>Дробит О. С., Влащук О. А.</i> Економічна оцінка технології вирощування сортів буркуну білого однорічного.....	98
<i>Васько Н. І., Наумов О. Г., Солонечний П. М., Важеніна О. Є., Солонечна О. В., Зимогляд О. В.</i> Кореляція та регресія елементів продуктивності у голозерного ячменю	99
<i>Дубовик В. І., Дубовик О. О., Єрема О. Л., Кур'яков О. О., Оксюта А. А.</i> Реакція рослин гречки на площу живлення	101
<i>Дубовик В. І., Дубовик О. О., Кислоцаєв А. А., Пацук С. М., Сивуха П. М.</i> Елементи технології вирощування гречки.....	103
<i>Дубовик В. І., Дубовик О. О., Гончарова Н. І., Данченко Л. Ю., Гурченко Ю. В.</i> Врожайність сортів пшениці озимої в умовах північно-східного Лісостепу України.....	104
<i>Жердецька С. В., Алі Ш., Шаббір Г., Макаренко Р.</i> Вплив норм висіву насіння на врожайність гірчиці білої в умовах північно-східного Лісостепу України	106
<i>Льчук Ю. Р.</i> Вплив позакореневого підживлення на приріст урожайності та якості картоплі.....	107
<i>Кириченко М. С., Кожушко Н. С.</i> Аспекти формування врожайності картоплі в умовах північно-східного Лісостепу України	109
<i>Коваленко В. М., Оксюта А. А.</i> Вплив різних способів вирощування сортів картоплі на продуктивність	110
<i>Кравченко Н. В., Гордієнко В. В., Кузусько Л. О., Кравець М. В.</i> Вплив зовнішніх умов на кількість товарних бульб у гнізді	112
<i>Лукаш С. М.</i> Сучасні тенденції в розвитку сільського господарства	113
<i>Минкін Н. В.</i> Сучасні тенденції впливу антропогенних факторів на зміну біометричних показників томатів в зрошуваних умовах півдня України	115
<i>Макуха О. В.</i> Вплив елементів технології вирощування на формування сухої надземної маси рослин фенхелю звичайного.....	116
<i>Минкіна Г. О.</i> Сучасні тенденції вирощування полуниці в мішках та теплицях	118
<i>Мельник Т. І., Романько Ю. О., Романько А. Ю., Кубрак Т. М.</i> Вплив регуляторів росту на формування врожайності рослин сої в лівобережному лісостепу України	120
<i>Мельник Т. І., Безобразов Р.В., Мельник А. А.</i> Особливості формування дернового покриття на газонах загального користування у місті Сумах	122

Аналіз результатів проведених вимірів та розрахунків площі листкової поверхні дозволяє зробити висновок, що під впливом досліджуваних факторів даний показник помітно змінювався. До плодоутворення площа листкового апарату рослин посівних томатів динамічно зростала, досягаючи своїх максимальних показників. Після цього, і до фази дозрівання відбувалось відмирання листків і, відповідно, зменшення асиміляційної поверхні окремих рослин томатів та посіву в цілому.

Динаміка росту площі листків рослин посівних томатів та його розмірів залежали від строків сівби. Пізніші строки сівби призводили до збільшення поверхні листя. Найменший асиміляційний апарат був зафіксований у фазу цвітіння на неудобреному варіанті у всі строки сівби томатів і становив за сівби у першу декаду квітня - 13,81, у другу й третю відповідно 14,12 й 16,09 тис. м²/га, відповідно.

Найменша площа листків у фазу цвітіння була на неудобреному фоні і, в середньому, складала 14,7 тис. м²/га. Внесення мінеральних добрив нормою N₁₀₀P₇₀K₁₀₀ підвищувало цей показник на 17,4%, а за N₂₀₀P₁₄₀K₂₀₀ - на 27,9%, порівняно із неудобреним фоном, в середньому за роки досліджень. Мінеральні добрива позитивно впливали на загальну площу асиміляційної поверхні на одиницю площі у фазу плодоутворення. Максимальна норма добрив по досліді - N₃₀₀P₁₄₀K₂₀₀ дала можливість рослинам посівних томатів сформувати найбільшу листкову площу, в середньому, 29,6 тис. м²/га. Найменша середня площа листкової поверхні - 43,0 тис. м²/га, була зафіксована у варіантах без добрив.

Таким чином, найбільша висота та площа листкової поверхні посівних томатів гібриду Астерікс F1 були зафіксовані за умови внесення мінеральних добрив нормою N₂₀₀P₁₄₀K₂₀₀ за сівби у третій строк.

УДК 582.794.1:615.32

МАКУХА О. В.

ВПЛИВ ЕЛЕМЕНТІВ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ НА ФОРМУВАННЯ СУХОЇ НАДЗЕМНОЇ МАСИ РОСЛИН ФЕНХЕЛЮ ЗВИЧАЙНОГО

Фенхель звичайний (*Foeniculum vulgare Mill.*) знаходить використання в офіційній та народній медицині, кулінарії, харчовій, фармацевтичній, парфумерно-косметичній та інших галузях промисловості, у ветеринарії, тваринництві. Фенхель звичайний належить до основних лікарських рослин Європи. Лікувальне застосування культури інтегроване до багатьох систем традиційної медицини [1, 2].

Впровадження нетрадиційних малопоширених культур, зокрема фенхелю звичайного, до сівозмін в посушливих умовах півдня України дозволить суттєво покращити показники виробничої діяльності господарств різних форм власності. Успішне введення фенхелю в культуру на півдні України вимагає проведення досліджень агротехнічних заходів, що дозволять реалізувати потенційні можливості рослин. Актуальним є удосконалення таких складових технології вирощування, як строки сівби, ширина міжряддя, добрива, визначення їх впливу на накопичення сухої надземної маси, адже даний показник у ваговому виразі відображає сумарний вплив досліджуваних факторів на висоту та діаметр стебла, кількість та лінійні параметри бічних пагонів, величину листкового апарату, число та розміри зонтиків різних порядків, їх насінневу продуктивність тощо.

Польові досліді проводили за схемою, яка включала такі фактори та їх варіанти: Фактор А – фон живлення: без добрив; N₃₀; N₆₀; N₉₀; Фактор В – строк сівби: ранній (третя

декада березня); середній (перша декада квітня); пізній (друга декада квітня); Фактор С – ширина міжряддя, см: 15; 30; 45; 60. Дослід закладений методом розщеплених ділянок у чотирикратній повторності. Посівна площа елементарної ділянки третього порядку – 70 м², облікова – 55 м². Об'єктом вивчення був сорт фенхелю звичайного Оксамит Криму.

Погодні умови в роки досліджень дещо різнилися за температурним режимом, кількістю та розподілом атмосферних опадів, але в цілому були типовими для півдня України. Грунт дослідної ділянки – темно-каштановий слабкосолонцюватий середньосуглинковий, типовий для зони. В орному шарі ґрунту міститься гумусу – 2,28%, валових азоту, фосфору та калію – 0,18; 0,16 та 2,7%, відповідно, у тому числі нітратів – 26, рухомого фосфору – 34, обмінного калію – 250 мг/кг ґрунту, рН водної витяжки – 7,0-7,2.

Накопичення сухої надземної маси рослин фенхелю звичайного визначали згідно загальноприйнятих методик [3].

Вихід сухої речовини фенхелю звичайного з 1 га посіву коливався залежно від впливу факторів, що вивчались, у межах від 3,44 до 7,05 і становив, у середньому по досліді, 4,97 т. Мінімальне значення даного показника протягом трьох років досліджень спостерігалось на неудобрених ділянках пізнього строку сівби з шириною міжряддя 15 см. Найбільш сприятливі умови формування сухої надземної маси фенхелю звичайного забезпечило поєднання таких параметрів досліджуваних технологічних заходів: внесення азотних добрив із розрахунку 90 кг д.р./га, сівба в ранній строк широкорядним способом з міжряддям 45 см.

Результати досліджень свідчать про позитивний вплив азотних добрив на накопичення сухої надземної маси рослин фенхелю звичайного. У середньому по фактору, вихід сухої речовини на неудобрених ділянках становив 4,21 т/га, кожні 30 кг д.р./га азотних добрив забезпечували підвищення даного показника, у середньому, на 0,49 т/га. На фоні N₃₀ відмічено збільшення сухої надземної маси на 0,47 т/га, або 11,2%, тобто приріст знаходився майже на рівні середнього значення. На ділянках з внесенням N₆₀ спостерігалось підвищення досліджуваного показника на 1,10 т/га, або 26,1%, N₉₀ – на 1,46 т/га, або 34,7% відносно контролю. Таким чином, збільшення дози азотних добрив з 30 до 60 кг д.р./га забезпечило приріст сухої надземної маси на рівні 0,63 т/га, при подальшому підвищенні дози добрив до 90 кг д.р./га приріст був значно меншим – 0,36 т/га, відхилення від середнього значення становило +0,14 та -0,13 т/га, відповідно.

У досліді вплив добрив на величину досліджуваного показника залежав від взаємодії з іншими факторами, що вивчались. Так, на фоні N₃₀ приріст сухої речовини фенхелю звичайного змінювався від 9,6% на ділянках пізнього строку сівби звичайним рядовим способом до 12,9% у варіантах ранньовесняної сівби з міжряддям 45 см, межі коливань даного показника на фоні N₆₀ становили 22,4-30,8, N₉₀ – 30,8-39,9%, відповідно.

При перенесенні сівби на одну-дві декади пізніше порівняно із раннім строком встановлена закономірність зменшення сухої надземної маси рослин фенхелю звичайного. Середньофакторіальне значення досліджуваного показника при сівбі в третій декаді березня становило 5,84 т/га. На ділянках середнього строку сівби відмічено зниження виходу сухої речовини відносно раннього строку на 0,95 т/га, або 16,3%, у варіантах пізнього строку – на 1,67 т/га, або 28,6%. Перенесення сівби на першу-другу декади квітня спричиняє погіршення умов вологозабезпеченості при проростанні насіння фенхелю, а також у фазу сходів та на початкових етапах розвитку рослин внаслідок зменшення запасів вологи в поверхневому шарі ґрунту. Крім того, при запізненні із сівбою спостерігається погіршення умов росту та розвитку, проходження продукційних процесів рослин під впливом більш інтенсивного

наростання суми активних та ефективних температур, посилюється негативний вплив літньої посухи на процеси цвітіння та зав'язування плодів, осінніх дощів – на досягання.

Максимальне середньофакторіальне значення сухої надземної маси фенхелю звичайного на рівні 5,21 т/га зафіксовано при сівбі з міжряддям 45 см. При звуженні міжряддя до 30 см спостерігалось зменшення досліджуваного показника на 0,20 т/га, або 3,8%, до 15 см – на 0,46 т/га, або 8,8%. Подальше розширення міжряддя до 60 см у результаті більш тісного розміщення рослин у рядку також негативно позначилось на накопиченні сухої надземної маси. При зміні ширини міжряддя з 45 до 60 см вихід сухої речовини зменшився на 0,31 т/га, або 6,0%.

На ділянках середнього та пізнього строків сівби, а також зі збільшенням дози азотних добрив посилювався негативний вплив змін ширини міжряддя відносно 45 см. Так, при вирощуванні культури звичайним рядовим способом спостерігалось зменшення досліджуваного показника порівняно з міжряддям 45 см на 7,9% при ранньовесняній сівбі, на 8,9-9,5% у варіантах середнього та пізнього строків. На неудобрених ділянках відмічено зниження виходу сухої речовини при зміні ширини міжряддя з 45 до 15 см на 6,9%, на фоні N_{30} – на 8,4%, при внесенні N_{60} та N_{90} – на 9,5 та 9,9%, відповідно, що свідчить про вплив площі живлення на використання рослинами фенхелю звичайного азоту мінеральних добрив.

Таким чином, результати досліджень свідчать, що найбільш сприятливі умови накопичення сухої надземної маси рослин фенхелю звичайного на рівні 7,05 т/га на темно-каштанових ґрунтах півдня України забезпечила взаємодія дози азотних добрив 90 кг д.р./га, ранньовесняної сівби в третій декаді березня з шириною міжряддя 45 см.

Література

1. Bown D. Encyclopedia of herbs & their uses. London: Dorling Kindersley Limited, 1995. 383 р.
2. Лихочвор В.В. Рослинництво. Технології вирощування сільськогосподарських культур. К.: Центр навчальної літератури, 2008. С. 626-628.
3. Єщенко В.О., Копитко П.Г., Опришко В.П., Костогриз П.В. Основи наукових досліджень в агрономії: підручник. К.: Дія, 2005. 288 с.

УДК: 634.75:634.8.044

МИНКІНА Г. О.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВИРОЩУВАННЯ ПОЛУНИЦІ В МІШКАХ ТА ТЕПЛИЦЯХ

Просто заманливо виглядає можливість заробляти на вирощуванні полуниці: сучасні технології дозволяють зробити це навіть у квартирі з мінімумом трудовитрат і капіталовкладень. Тоді як налагоджений тепличний бізнес приносить більш стабільний дохід. Основи обох видів бізнесу – про це й буде подальша розмова.

Проект з вирощування полуниці можна реалізувати двома основними методами:

- за допомогою спеціально обладнаних теплиць великої площі;
- з використанням мішків зі спеціальною сумішшю, розміщених у власній квартирі або на горищі будинку, в гаражі.

Технологія вирощування полуниці за допомоги «голландського методу» (у приміщеннях) передбачає вирощування ягоди у так званих ягідних блоках. Реалізація проекту зводиться до наступних етапів:

Наукове видання

Редакційна колегія:
Кожушко Неллі Семенівна
Коваленко Ігор Миколайович
Оничко Віктор Іванович
Бердін Сергій Іванович

«ГОНЧАРІВСЬКІ ЧИТАННЯ»

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції присвяченої 90-річчю з дня народження доктора сільськогосподарських наук, професора Гончарова Миколи Дем'яновича
24-25 травня 2019 р

Комп'ютерна верстка Бердін С І.

Україна, м. Суми, РВВ СНАУ, вул. Г. Кондратьєва, 160